

Nr 307.

Av fru **Eriksson** i Stockholm **m. fl.**, om samordning av utbildningen för anstaltspersonal inom olika vårdområden.

Antalet i den svenska sjuk- och anstaltsvården sysselsatta personer har uppskattats till omkring 60 000. Därav torde i runt tal 40 000 arbeta i den vanliga kropps- och sinnessjukvården som sjuksköterskor, vårdare och sjukvårdsbiträden, medan resten har sina vårdnadsuppgifter förlagda till ålderdomshem, barnhem, ungdomsvårdsskolor, alkoholistanstalter, dövstum-, blind- och sinnesslöskolor samt diverse kronikeranstalter. För åren 1950 eller 1951 redovisar statistiken 32 652 åldringar på ålderdomshem, 7 534 för samhällsvård omhändertagna barn och ungdomar, 1 454 på anstalt intagna alkoholister och 3 302 elever vid dövstum-, blind- och sinnesslöskolor, d. v. s. ca 45 000 orkeslösa, alkoholsjuka eller lytesbehäftade människor i behov av en sakkunnig och förstående vård.

Huruvida den omvårdnad, som samhället f. n. erbjuder dessa sina vårdbehövande, är så sakkunnig och bra som man skulle önska, är omöjligt att avge några generella omdömen om. Under anstaltsstudier, som motionärerna bedrivit 1952, har de kunnat konstatera att utbildningen inom anstaltsvården är mycket ojämn. Vårdarinnor och vårdare har ofta ingen utbildning alls, och på de mer ledande befattningarna hittar man människor med högst skiftande kompetens. Personer med barnsköterske- eller sjuksköterskeexamen, diplomerade från socialinstitutet, med ekonomiföreståndarinne- eller lärarexamen eller hemsysterutbildade förekommer vid sidan om talrika andra som endast har anstalts- eller sjukhuspraktik att se tillbaka på eller någon kortare sjukvårdskurs som bakgrund. Denna iakttagelse bekräftas vid personalinventeringar som gjorts på olika vårdområden. Socialstyrelsen har t. ex. påvisat (i september 1950) att endast 1/3 av samtliga föreståndarinnor på ålderdomshem hade någon specialutbildning för sitt yrke. Formell kompetens och faktisk lämplighet för vårdnadsyrkena är naturligtvis inte alltid överensstämmande. De personliga egenskaperna, det goda handlaget, förmågan att skapa och känna kontakt med vårdtagarna avgör främst, om man blir en bra eller dålig vårdare. Den som saknar varje fallenhet för människovård blir inte lämplig för vårdnadsyrket för att han eller hon genomgår en god utbildning. De som har denna fallenhet däremot blir avgjort bättre rustade för sina uppgifter genom en sådan utbildning. Det är också dessa sistnämnda som starkast känner behovet av utbildning.

Oberoende av vilken typ av klientel den arbetar för måste en bra vårdpersonal besitta vissa grundläggande kunskaper — i psykologi, sysselsättningsmetodik, arbetsplanering, hälsovård och hygien, enklare sjukvård etc. Tanken att göra en sådan grundläggande utbildning gemensam för olika sorters vårdpersonal förefaller rationell. Den har också på senare år framförts i olika sammanhang. I sin utredning om personalproblemet vid ålderdomshemmen hösten 1950 betonade således socialstyrelsen att enligt dess mening stort behov föreligger av »en samordning av utbildningen för vårdpersonal vid olika vårdanstalter, såsom barnhem, ålderdomshem, ungdomsvårdsskolor, alkoholistanstalter m. fl. Denna utbildning är f. n. i hög grad splittrad, och det framstår som önskvärt att utbildningen sammanföres till en gemensam undervisningsanstalt för de skilda kategorierna. Vid denna skulle jämväl kunna anordnas kompletterande kurser för redan utbildad, mera kvalificerad personal samt kurser för biträdespersonal.» Socialstyrelsen slutade med att förordade en utredning av denna för hela socialvården utomordentligt betydelsefulla fråga. Den modernisering och förbättring av utbildningen av föreståndarinnor vid ålderdomshem, som socialstyrelsen samtidigt förordade, anknöt emellertid som hittills till den privata kursverksamhet som med statsbidrag pågått i flera decennier för att förse ålderdomshemmen med lämplig och för vårduppgifterna vid hemmen särskilt utbildad personal. Någon annan anknytningsmöjlighet än till Svenska socialvårdsförbundet förelåg ej och kunde inte heller siktas — Kungl. Maj:t visade sig inte benägen att upptaga det av socialstyrelsen framförda förslaget att utbildningsfrågan för socialvårdens anstalter borde upptagas till behandling i hela sitt sammanhang.

Sedan dess har emellertid Kungl. Maj:t fått ytterligare ett utbildningsbekymmer som redovisas i årets statsverksproposition under femte huvudtiteln. Det gäller utbildningen av föreståndare vid barnhem, som hittills skett sporadiskt genom kurser i enskild regi — senast under perioden 1945—52 med tre kurser, försöksvis anordnade av Svenska socialvårdsförbundet. Då någon ny utbildning nu inte planeras av vare sig någon myndighet eller någon enskild institution, har socialstyrelsen föreslagit Kungl. Maj:t inrättandet av ett statligt utbildningsinstitut, som skulle tillgodose inte endast utbildningsbehovet av föreståndare för den barnhemsvård, som landsingen svarar för, utan även för den stora sektor av anstaltsvård för barn, för vilken staten har huvudmannaskapet eller lämnar bidrag — exempelvis hemmen för psykopatiska och nervösa barn, skolhemmen och arbetsstugorna i de fem nordligaste länen, ungdomsvårdsskolorna, sinnesslövårdens, blindvårdens och dövstumvårdens anstalter. Vid remissbehandling av socialstyrelsens förslag om en dylik samordnad utbildning i statlig regi har egentligen ingen av de sjuutton remissinstanserna haft några invändningar mot förslaget att lägga den ifrågasatta utbildningsformen till grund även för utbildningen av föreståndare vid andra vårdanstalter för barn än barn-

hem. Att en utbildning som denna bör betraktas som en helt statlig angelägenhet har dessutom uttryckligen framhållits av flera remissmyndigheter, bland annat av både Svenska stadsförbundet och Svenska landstingsförbundet. Kungl. Maj:t har likväl inte känt sig beredd att utan vidare ge sin anslutning till ett så pass vittsyftande förslag som förslaget om ett statligt utbildningsinstitut för alla dessa vårdtagarkategorier. I statsverkspropositionen 1953 framlägger därför socialministern en improviserad lösning: direktionen för allmänna barnhuset har förmåtts och lovat — ehuru med tvekan — att tills vidare åtaga sig att anordna en utbildning, begränsad till barnhemsföreståndare, under förutsättning att statsbidrag utgår med hälften av kostnaderna efter samma grunder som statsbidraget till ålderdomshemsföreståndare.

Av den här lämnade redogörelsen framgår alltså, att Kungl. Maj:t nu två år i rad måst förelägga riksdagen förslag om utbildning av viss vårdpersonal i former som inte innebär någon lösning »på lång sikt», för att citera direktionen för allmänna barnhuset. Snart nog kan även andra personalgrupper göra sig påminda och med rätta mena att deras utbildningsbehov är försummade. Med den förskjutning mot högre åldersgrupper inom befolkningen, som vi har att motse de närmaste decennierna, och med de ökade kraven på ändamålsenliga behandlingsmetoder, som i mesta möjliga mån återställer hälsan och försörjningsförmågan hos klientelet, blir rekryteringen av lämpliga personer till vårdnadsyrkena och en rationellt uppbyggd utbildning för dessa yrken ett centralt samhällsproblem. En förutslättningslös utredning av hela detta problem är enligt motionärernas mening påkallad. Utan att taga ställning till huruvida utbildningen för vårdnadsyrkena bör vara statlig eller inte, bör förläggas till ett centralt utbildningsinstitut eller till flera utbildningscentra i olika rekryteringsområden vill vi dock här framföra några synpunkter att närmare penetreras inom den förutslättningslösa utredning som vi vill föreslå.

Vad ovan sagts om fallenheten för människovård gör det angeläget, att utbildningen på samtliga vårdområden inledes med en praktikantperiod som ger tillfälle till lämplighetsprövning. Att lägga praktik i begynnelse-skedena är ju också det vanliga. Ofta saknas dock den introduktion i vårdarbetet som de nya skulle behöva, vilka saknar all tidigare erfarenhet av socialvård. En sådan första information om vad vården ytterst syftar till, dess mål och mening, bör kunna ordnas genom handledaren under praktiktiden, gemensamma föredrag eller kanske en tryckt broschyr. Efter viss praktik, med lämplighetsprövning inlagd under praktiktiden, kan en kortare kurs på bara några veckor ge de elementära kunskaper som varje vårdare bör ha, på vilket vårdområde han eller hon än hamnar. Man kan där- efter tänka sig ett system med etappvisa påbyggnadskurser, så långt möjligt gemensamma för personalen på besläktade vårdnadsområden och först i toppen differentierade efter olika socialvårds- och anstaltsområden. Kur-

ser av detta rörliga slag, men inordnade i ett utbildningssystem med väl planerad stegring i svårighetsgrad och i den kompetens, vartill utbildningen syftar, skulle sannolikt bättre än vad fixa och gentemot varandra avgränsade utbildningsvägar förmår ge vårdpersonalen möjligheter att byta och pröva olika verksamhetsområden — övergångsmöjligheter som också samhället drar nytta av — och skulle förvisso innebära en bättre ekonomisering med lärarkrafter, kurslokaler och handledare under praktiktiden än vad som sker vid mer improviserade kurser, inriktade på mindre avsnitt av anstaltsvården och därmed med mindre elevantal.

Med åberopande av de motiveringar som ovan anförts får undertecknade alltså hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning av utbildningsfrågan för anstaltspersonal med sikte på en samordning av utbildningen för personal inom olika vårdområden.

Stockholm den 27 januari 1953.

Nancy Eriksson.

Ellen Svedberg.

Eivor Wallin.

Thyra Löfqvist.

Hildur Ericsson.

Tekla Torbrink.

Elsa Lindskog.

Elin Eriksson.

Lisa Johansson.

Märta Öberg.
